

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE TRANSFORMATION OF FOREIGN TRADE RELATIONS OF UKRAINE

Світлана РАДЗИЄВСЬКА,
кандидат економічних наук,
кандидат філологічних наук,
Державний економіко-технологічний
університет транспорту, Київ

Svitlana RADZIYEVSKA,
Ph.D. in Economics,
Ph.D. in Philology,
State Economy and Technology University
of Transport, Kyiv

Необхідність врахування особливостей перебігу глобальних процесів посилюється в умовах світових криз. Саме це продемонструвала криза 2007-2010 років, після якої світова торгівля втратила колишню динаміку зростання і знизила темпи: 3,5% у 2013 році, 3,4% у 2014, а в докризовий період в середньому було 7% на рік. До 2018 розширення світової торгівлі може повернутись на 5-відсоткову траєкторію зростання [2, с. 9-10].

Особливо вразливою до глобальної кризи порівняно з багатьма державами виявилася Україна, глибину падіння якої було спровоковано неефективною взаємодією української економіки із зовнішньогосподарським сектором, відносно якого вона перебувала в ролі сировинного придатка [10, с. 151], що пояснюється впливом глобалізації [14, с. 17-21].

Метою статті є аналіз трансформації зовнішньоторговельних зв'язків України в умовах глобалізації та геополітичних зрушень.

Стратегічною метою України проголосила вступ до ЄС, який зумовив посилення зв'язків з країнами ЄС. Радикальна зміна відносин між Україною та Російською Федерацією сприяла активізації зусиль щодо пошуку нових зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних партнерів та союзників. Перспективним є поглиблення співпраці з країнами Близького Сходу, Латинської Америки, Африки та Азійсько-Тихоокеанського регіону [1, с. 429-430]. У цьому контексті довела свою ефективність практика проведення міжнародних бізнес-форумів для розширення географії та диверсифікації ринків збуту продукції національних виробників до перспективних країн-партнерів. Так, 29 березня 2016 року в Києві на міжнародній бізнес-конференції, присвяченій виходу українського експорту на нові ринки, значну увагу було приділено країнам ЄС, Туреччині, країнами Близького Сходу і Північної Африки [18].

З одного боку, економісти-міжнародники підкреслюють: «Актуальною є зміна експортних стратегій українських компаній, для яких ринки країн ЄврАзЕС повністю або частково закрилися внаслідок торговельної дискримінації або скорочення попиту. Якщо у сферах аграрної продукції та продовольства для українських підприємств можлива переорієнтація на ринки азійських та африканських країн, то для підприємств, які вийшли із субрегіональних виробничих мереж країн СНД у сфері промисловості, формування нових або входження в інші існуючі глобальні або регіональні мережі є достатньо складним,

ресурсоємним та тривалим процесом» [17, с. 124]. З другого боку, дослідники зазначають недостатню державну підтримку виходу українських підприємств на нові ринки збуту [20], акцентують увагу на правильному виборі пріоритетів розвитку економіки [21].

Державна служба статистики України надає дані про обсяги зовнішньої торгівлі товарами та послугами за 2010-2014 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя; при цьому по Донецькій та Луганській областях за 2014 рік наведено дані щодо підприємств, установ та організацій, які подали звітність до органів державної статистики у 2014 році. Тому в **табл. 1** подано динаміку експорту та імпорту товарів і послуг України з 2010 року.

Питома вага торгівлі товарами у всій торгівлі товарами і послугами України у 2015 році становить 84,77%. Тому розглянемо специфіку торговельно-економічних зв'язків України у торгівлі товарами.

У 2015 експорт товарів становив 38134,8 млн. дол. США, імпорт – 37502,3 млн. дол. Порівняно із 2014 експорт скоротився на 29,3%, імпорт – на 31,1%. Позитивне сальдо становило 632,5 млн. дол. (у 2014 негативне – 527,0 млн. дол.) [7].

Тренди **табл. 1** свідчать, що сукупний імпорт товарів зменшується значно інтенсивніше, ніж експорт. Саме тому у 2015 році маємо позитивне зовнішньоторговельне сальдо в торгівлі товарами (**табл. 2**). Досягнення позитивного зовнішньоторговельного сальдо мало б відбуватися не шляхом прискореного скорочення імпорту, а збільшенням експорту.

Згідно з програмою діяльності Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2014 року передбачається активне просування експорту та захист внутрішнього ринку, підписання з урахуванням національних інтересів угод про створення зон вільної торгівлі з Канадою, Туреччиною, Ізраїлем, Радою співробітництва арабських держав Перської затоки (**РСАДПЗ**), Економічним співтовариством держав Західної Африки (**ЕКОВАС**), збільшення удвічі обсягів експорту товарів вітчизняного виробництва до 2019 року [12]. Тому виявимо тенденції динаміки експорту товарів України на цих географічних напрямках (**табл. 3**).

Дані **табл. 3** свідчать, що експорт товарів України до однієї частини з наведених країн має тенденцію до зменшення, а до другої – до збільшення. **Питома вага суцільного експорту до розглянутих країн**

У статті розкрито основні особливості сучасного стану торговельно-економічних зв'язків України, зумовлені глобальною кризою 2007-2010 років, глобальними економічними процесами та геополітичними зрушеннями, що відбулися у 2014-2016 роках. На основі всебічного аналізу офіційних статистичних даних виявлено причини досягнення Україною у зовнішньоторговельній діяльності вперше з 2005 року позитивного сальдо в торгівлі товарами, зміни в напрямках основних торговельних потоків, а також їх товарної структури. Розглянуто можливість просування українських високотехнологічних товарів на ринки країн Азії й Африки з метою компенсації втрачених ринків і виходу на нові перспективні ринки в умовах поступового переміщення центру світової економічної активності в Азійсько-Тихоокеанський регіон. Обґрунтовано актуальність впровадження ефективних механізмів регуляторної політики держав у сфері зовнішньої торгівлі в системі сучасної глобальної економіки та доцільність збереження державного контролю над зовнішньоторговельними операціями в Україні.

The paper focuses on the main peculiarities of the current state of the trade and economic relations of Ukraine, caused by the global crisis of 2007-2010, the global economic processes, and the geopolitical changes that occurred in the period from 2014 to 2016. On the basis of the in-depth analysis of official statistics data, the reasons of Ukraine's foreign trade activity resulting in the positive balance of trade in goods that has been achieved for the first time since 2005, have been revealed. The transformations in the directions of the major trade flows and the changes in the commodity composition of foreign trade have been described. The author considers the possibility of promoting the Ukrainian high-tech products on the new markets of the countries of Asia and Africa in order to compensate for the lost markets and to capture the new promising markets in the conditions of the gradual shift of the centre of global economic activity to the Asia-Pacific region. Implementation of the effective mechanisms of the state regulatory policy in the foreign trade in the system of the modern global economy and the reasonability of maintaining the state control over foreign trade operations in Ukraine have been grounded.

Таблиця 1. Динаміка експорту та імпорту товарів і послуг України, млрд.дол. США

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Тренди
Експорт товарів і послуг	62,13	80,94	80,9	74,83	64,1	46,6	$y = -3,835x + 81,67$
Імпорт товарів і послуг	65,8	87,2	89,8	83,3	60,8	42,6	$y = -5,762x + 91,75$

Джерело: Зовнішньоторговельний баланс України у 2015 році / Експрес-випуск від 15.02.2016 № 46/0/08.2вн-16; Зовнішня торгівля України у 2015 році / Держстат України. – К., 2016. – С.8, 9.

Таблиця 2. Динаміка зовнішньоторговельного сальдо України, млрд. дол. США

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сальдо (товари і послуги)	-3,6	-6,3	-8,9	-8,5	3,4	4,0
у т.ч. товари	-9,6	-13,4	-15,4	-13,5	-0,5	0,6

Джерело: Зовнішньоторговельний баланс України у 2015 році / Експрес-випуск від 15.02.2016 № 46/0/08.2вн-16; Зовнішня торгівля України у 2015 році / Держстат України. – К., 2016. – С.9.

Таблиця 3. Експорт товарів України у 2010-2015 роках, млн. дол. США

№ /пп	Країни	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Тренди
	Усього	50744,3	67594,1	67779,8	62305,9	53901,7	38134,8	
1	Азербайджан	606,5	698,3	757,3	858,9	591,5	318,8	$y = -47,35x + 804,2$
2	Алжир	159,1	244,7	290,8	102,7	210,2	205,6	$y = -1,688x + 208$
3	Бангладеш	112,0	49,0	46,2	143,2	152,9	206,9	$y = 25,23x + 30,04$
4	Грузія	520,4	650,7	534,2	527,4	488,0	402,8	$y = -54,2x + 683,2$
5	Єгипет	1321,2	1331,2	2883,7	2718,5	2862,1	2080,5	$y = 234,9x + 1377$
6	Ємен	20,0	17,2	35,9	13,3	58,0	14,8	$y = 2,108x + 19,15$
7	Ізраїль	466,0	504,6	791,7	697,8	593,1	597,1	$y = 23,63x + 525,6$
8	Індія	1392,7	2235,3	2270,7	1955,7	1815,8	1444,2	$y = -37,6x + 1984$
9	Індонезія	352,6	539,2	472,3	318,9	168,3	185,9	$y = -59,98x + 549,4$
10	Ірак	344,6	609,6	871,6	767,4	710,6	472,7	$y = 23,98x + 545,4$
11	Іран	1025,3	1121,9	1162,5	792,4	703,4	533,6	$y = -116,6x + 1298$
12	Канада	67,8	115,8	100,7	52,3	72,6	30,16	$y = -10,46x + 109,8$
13	Китай	1315,5	2161,8	1747,3	2691,2	2674,1	2399,1	$y = 140,1x + 1914$
14	Кіпр	159,0	173,4	159,9	160,5	283,7	61,5	$y = -4,457x + 181,9$
15	Корея, Республіка	490,7	457,4	470,8	396,5	510,3	395,4	$y = -11,2x + 492,7$
16	Ліван	1030,8	1361,5	1423,3	372,8	272,3	300,6	$y = -227,6x + 1590$
17	Лівія	194,3	101,4	273,7	267,5	219,1	182,7	$y = 8,254x + 177,5$
18	Малайзія	96,4	165,0	125,6	191,5	132,5	159,6	$y = 8,125x + 116,6$
19	Марокко	101,8	234,0	361,6	297,7	294,8	212,5	$y = 19,2x + 183,2$
20	Нігерія	245,1	212,6	272,4	331,1	314,9	120,9	$y = -7,297x + 275,0$
21	ОАЕ	272,8	391,6	410,2	448,5	394,9	301,8	$y = 5,52x + 350,6$
22	Пакистан	111,8	182,5	114,1	233,6	397,8	111	$y = 21,75x + 115,6$
23	Саудівська Аравія	643,1	813,6	925,7	781,2	1031,4	761,6	$y = 31,46x + 715,9$
24	Туніс	231,8	266,6	315,5	298,1	329,3	333,5	$y = 19,4x + 227,8$
25	Туреччина	2991,1	3689,0	3624,2	3753,9	3561,4	2771,7	$y = -38,57x + 3533$
26	Японія	101,1	147,9	313,9	456,5	209,6	235,6	$y = 28,57x + 144$
27	Σ	12537,6	14786,8	17131,6	19629,1	19052,6	14840,56	
28	Питома вага у всьому експорті України, %	24,7	21,9	25,3	31,5	35,3	38,9	$y = 3,354x + 17,86$

Джерело: Товарна структура зовнішньої торгівлі України за січень-грудень 2015 року; Зовнішня торгівля України у 2015 році / Держстат України. – К., 2016. – С. 21-24.

у всьому експорті України має тенденцію до зростання, тобто роль цих країн у зовнішньоекономічних відносинах України зростає.

Розглянемо зміни у структурі експорту та імпорту товарів України (табл. 4, 5).

Тренди табл. 4 свідчать про тенденції до зменшення експорту товарів більшості основних товарних груп. **Тенденцію до збільшення експорту мають лише зернові культури; насіння і плоди олійних рослин; жири та олії тваринного або рослинного походження; готові продукти із зерна (продукція аграрно-промислового комплексу), а також деревина і вироби з деревини.** Спостерігається тенденція до прискореного скорочення експорту чорних металів; виробів з чорних металів, а також реакторів ядерних, котлів, машин, електричних машин, залізничних локомотивів; засобів наземного транспорту, крім залізничного, збільшення експорту

яких мало б забезпечувати економічне зростання країни, надходження валюти для придбання техніки і технологій.

Якщо в Україні у 2013 році частка сировини в експорті становила 24,09%; напівфабрикатів – 44,73; споживчих товарів – 16,03; товарів промислового призначення – 13,71%; то в 2014 – відповідно 27,34%; 45,94; 15,72; 10,11% [23]. Українськими дослідниками також фіксується закріплення «позиції України як виробника і постачальника сировинної та низькотехнологічної продукції» [11, с. 57].

Динаміку імпорту товарів основних товарних груп України відображає табл. 5.

Тренди табл. 5 свідчать про тенденції до зменшення імпорту товарів більшості основних товарних груп України; збільшується імпорт деяких товарів (коди 10; 12; 20; 22; 28; 31; 54; 88). Увагу привертає факт значного

зменшення імпорту високотехнологічних товарів. Скорочення імпорту товарів у всіх галузях економіки пояснюється девальвацією національної валюти і зменшенням обсягів надходження сировини, матеріалів і обладнання для забезпечення вітчизняного виробництва (результат зменшення попиту на вітчизняну продукцію на зовнішніх ринках, погіршення фінансового стану українських підприємств й звуження внутрішнього ринку) [9, с.79].

Важливі зміни в експорті українських товарів відбулися у 2015 році, коли експорт по відношенню до 2014 року становив 70,7%, але за окремими товарними групами цей спад експорту був значнішим. Так, експорт у 2015 році по відношенню до експорту 2014 склав: щодо молока і молочної продукції, яєць птиці, натурального меду – 67,2%; готових харчових продуктів із м'яса, риби – 38,5; готових продуктів із зерна – 68,7; продуктів переробки овочів – 61,8; мінеральних продуктів – 50,8; продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 69,8; каучуку й гуми – 55,2; одягу – 80,6; взуття – 73,8; щодо недорогоцінних металів та виробів з них – 62,2; машин, обладнання та механізмів; електротехнічного обладнання – 69,7; засобів наземного транспорту, літальних апаратів, плавучих засобів – 46,2; приладів, апаратів оптичних, фотографічних – 68,1%.

Розглянемо сучасний стан торговельних відносин України з тими країнами, про які йдеться у вищезазначеній програмі Кабінету Міністрів України. Перш за все логічно приділити увагу тим країнам, у відносинах з якими виявлено тенденцію до збільшення до них експорту українських товарів (див. табл. 3). Структуру товарообміну України з цими країнами у 2015 році подано в табл. 6.

До основних товарів, які експортує Україна, належить продукція сільського господарства і харчової промисловості; помітне місце також посідають чорні метали. Водночас спостерігаємо незначну кількість високотехнологічної продукції.

До тих країн, у торгівлі з якими виявлено тенденцію до зменшення до них експорту українських товарів, Україна експортує здебільшого продукцію агропромислового комплексу і чорні метали (табл. 7).

З наведених даних видно, що **основу експорту до розглянутих країн складає продукція сільського господарства та її переробки, продукція машинобудування складає незначну частку експорту.** В імпорті домінує продукція, яка може вироблятися і вітчизняними виробниками. Певну частку імпорту складають товари із значною часткою доданої вартості. **Наведені дані дозволяють стверджувати, що у відносинах з розглянутими країнами Україна не використовує свій науково-технічний потенціал.**

Певні висновки можна зробити стосовно експорту високотехнологічної продукції в країни **РСАДПЗ** (шість країн: Саудівська Аравія, Кувейт, Катар, ОАЕ, Бахрейн, Оман) і **ЕКОВАС** (п'ятнадцять країн: Бенін, Буркіна Фасо, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Кот-д'Івуар, Кабо-Верде, Ліберія, Малі, Нігер, Нігерія, Сенегал, С'єра-Леоне, Того).

Дані щодо Саудівської Аравії і ОАЕ наведені вище. А щодо Бахрейну, Катару, Кувейту і Оману наявні лише дані за 2015 рік. Так, **до Бахрейну** основу експорту України складає м'ясо та істівні субпродукти – 16,7% експорту; молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 14,3; зернові культури – 15,8; жири та олії тваринного або рослинного походження – 23,3; готові продукти із зерна – 10,5; деревина і вироби з деревини – 9,3; реактори ядерні, котли і машини – 4,1%. **Основу експорту до Катару** формують: м'ясо та істівні субпродукти – 2,5%; молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 16,7; зернові культури – 37,8; жири та олії рослинного або тваринного походження – 2,7; чорні метали – 17,1; вироби з чорних металів – 15,9; реактори ядерні, котли і машини – 2,1%; **до Кувейту** – м'ясо та істівні субпродукти – 40,8%; молоко та молочні продукти, яйця птиці,

Таблиця 4. Динаміка експорту товарів основних товарних груп України, млн. дол. США

Коди	Найменування товарних груп	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Тренди
04	Молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	648,7	702,7	611,5	691,5	575,4	386,5	$y = -46,08x + 764$
10	Зернові культури	2447,1	3604,5	6970,4	6351,7	6544,1	6058	$y = 750,1x + 2703$
12	Насіння і плоди олійних рослин	1081,1	1431,3	1752,1	2044,8	1687,7	1475,4	$y = 86,66x + 1275$
15	Жири та олії тварин. або рослин. походж.	2605,0	3380,8	4184,6	3497,4	3822	3299,9	$y = 117,4x + 3053$
17	Цукор і кондитерські вироби з цукру	206,4	241,8	341,2	259,3	147,1	169,5	$y = -15,72x + 282,6$
18	Какао та продукти з нього	590,8	674,5	661,4	555,0	322,9	187,3	$y = -90,82x + 816,5$
19	Готові продукти із зерна	253,9	338,4	394,9	412,3	390,1	267,9	$y = 6,928x + 318,6$
25	Сіль; сірка; землі та каміння	492,4	644,5	694,9	704,1	619,1	395,0	$y = -15,82x + 647$
26	Руди, шлак та зола	2570,5	3852,8	3198,1	3796,8	3472,4	2216,5	$y = -66,07x + 3415$
27	Палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки	3653,3	5678,2	3594,7	2689,3	2012,1	488,0	$y = -792,2x + 5792$
28	Продукти неорганічної хімії	1044,0	1684,9	1585,5	1644,7	1178,2	967,4	$y = -52,68x + 1535$
29	Органічні хімічні сполуки	445,2	653,2	397,9	232,3	154,1	66,5	$y = -101,6x + 680,5$
30	Фармацевтична продукція	198,7	194,9	243,1	250,8	255,6	155,4	$y = -0,762x + 219,0$
31	Добрива	928,7	1796,9	1789,4	1171,1	694,5	534,1	$y = -168,5x + 1742$
39	Пластмаси, полімерні матеріали	508,1	760,6	776,1	597,7	459,6	342,5	$y = -54,55x + 765$
44	Деревина і вироби з деревини	827,7	1077,1	1059,0	1143,0	1262,0	1106,4	$y = 58,06x + 875,9$
48	Папір та картон	822,7	963,0	1006,2	1079,6	851,3	534,7	$y = -48,61x + 1046$
62	Одяг текстильний	420,3	481,5	397,5	400,1	410,6	330,9	$y = -18,77x + 472,5$
64	Взуття	169,3	202,5	170,2	191,5	196,1	144,7	$y = -3,454x + 191,1$
72	Чорні метали	14607,5	18440,5	15322,3	14314,8	12905,4	8077,6	$y = -1436x + 18971$
73	Вироби з чор. металів	1965,8	2812,4	2801,6	2557,2	1691,0	916,9	$y = -252,9x + 3009$
74	Мідь і вироби з неї	266,6	253,9	196,1	163,0	162,6	116,7	$y = -30,18x + 298,8$
84	Реактори ядерні, котли, машини	3073,7	3494,6	3700,0	3732,4	2977,1	1964,5	$y = -201,8x + 3863$
85	Електричні машини	2489,4	3136,1	3172,4	3094,1	2680,1	1979,3	$y = -114,1x + 3158$
86	Залізничні локомотиви	2382,2	3793,0	4092,1	2448,7	839,4	210,8	$y = -610,3x + 4430$
87	Засоби наземного транспорту, крім залізничного	539,9	633,1	584,8	374,7	293,1	175,9	$y = -87,14x + 738,5$
88	Літальні апарати	122,1	321,1	922,4	311,8	246,3	191,2	$y = -13,98x + 401,4$
90	Прилади та апарати оптичні, фотографічні	246,3	278,5	291,5	291,1	232,0	156,1	$y = -16,88x + 308,3$

Джерело: Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2015 році; Зовнішня торгівля України / Держстат України. – К., 2016. – С.33–40.

натуральний мед – 7,5; зернові культури – 3,9; жири та олії рослинного або тваринного походження – 10,5; готові продукти із зерна – 3,5; вироби з чорних металів – 9,7%; до **Оману** – жири та олії тваринного або рослинного походження – 90,6%; чорні метали – 2,8; реактори ядерні, котли і машини – 2,4%. Тобто, деякі країни РСАДПЗ імпортують незначну частину високотехнологічної продукції.

Більш проблематично видається можливість збільшення експорту високотехнологічної продукції української економіки до країн ЕКОВАС. Наявні статистичні дані дозволяють визначити тренди динаміки експорту до чотирьох країн ЕКОВАС: Гани, Гвінеї, Нігерії і Сенегалу, які свідчать про тенденцію до його зменшення до Гани ($y = -11,45x + 103,9$),

Нігерії ($y = -7,297x + 275,0$) і Сенегалу ($y = -3,134x + 85,62$) і до збільшення до Гвінеї ($y = 0,265x + 10,32$).

Стосовно структури експорту України до країн ЕКОВАС наявні дані за 2015 рік дозволяють виявити, що основу його складають: м'ясо та істивні субпродукти, молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, готові продукти із зерна, чорні метали. Так, в експорті України до **Беніну** м'ясо та істивні субпродукти – 14,3%; чорні метали – 80,7; **Буркіна-Фасо** – м'ясо та істивні субпродукти – 19,1%; молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 12,5; тютюн і промислові замітники тютюну – 24,8; чорні метали 33,6%; **Гамбії** – чорні метали 84,5%; **Гани** – чорні метали 86,5%;

Таблиця 5. Динаміка імпорту товарів основних товарних груп України, млн. дол. США

Коди	Найменування товарних груп	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Тренди
03	Риба і ракоподібні	546	480,1	659,7	831,0	594,9	289,9	$y = -21,85x + 643,4$
08	Істивні плоди та горіхи	708,5	656,2	1087,9	1196,8	804,8	465,2	$y = -18,9x + 886,0$
09	Кава, чай	230,4	301,9	316,8	333,1	259,9	185,6	$y = -9,534x + 304,6$
10	Зернові культури	145,4	219,5	248,9	306,5	366,6	154,6	$y = 15,56x + 185,7$
12	Насіння і плоди олійних рослин	178,2	284,8	359,3	389,9	312	215	$y = 8,462x + 260,2$
15	Жири та олії тварин. або рослин. походження	451,6	468,6	406,2	403,3	301,7	182,4	$y = -52,84x + 553,9$
18	Какао та продукти з нього	407,4	491,7	449,1	460,6	358,8	193,5	$y = -41,62x + 539,1$
20	Продукти переробки овочів	223,2	277,0	266,7	296,6	233,0	113,9	$y = 18,53x + 299,9$
21	Різні харчові продукти	464,1	587,1	588,7	654,1	529,8	340	$y = -20,77x + 600$
22	Алкогільні і безалкогольні напої та оцет	258,6	405,9	474,0	572,8	422,1	233,4	$y = 0,611x + 392,3$
23	Залишки і відходи харчової промисловості	208,2	246,5	258,9	285,8	241,9	158,3	$y = -6,754x + 256,9$
24	Тютюн і промислові замітники тютюну	470,2	476,8	507,3	453,6	483	404,2	$y = -10,43x + 502,3$
25	Сіль; сірка; землі та каміння	404,2	403,8	426,1	359,2	284,2	224,2	$y = -37,87x + 482,8$
26	Руди, шлак та зола	1097,9	982,2	886,2	748	667,4	580,9	$y = -104,7x + 1193,8$
27	Палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки	19587,9	28568,7	26208,4	21160,8	15143,8	10877	$y = -2539x + 29145$
28	Продукти неорганічної хімії	261,7	291,9	269,5	323,4	305,6	282,5	$y = 5,685x + 269,2$
29	Органічні хімічні сполуки	646,5	938,6	918,3	756,0	709,6	568,7	$y = -35,38x + 880,1$
30	Фармацевтична продукція	2459,9	2873,5	3303,0	3094,8	2473,3	1367	$y = -196,3x + 3282,8$
31	Добрива	417,6	726,7	774,9	816,2	593,0	708,3	$y = 31,24x + 563,4$
32	Екстракти дубильні	384,4	480,0	499,9	512,6	410,3	276,1	$y = -21,08x + 501,0$
33	Ефірні олії	770,8	818,5	855,5	924,6	709,7	491,1	$y = -47,3x + 927,2$
34	Мило, поверхнево-активні органічні речовини	398,2	436,6	432,4	454,1	378,8	254,6	$y = -24,84x + 479,4$
38	Різноманітна хімічна продукція	896,9	1210,5	1298,6	1302,5	1029,5	930,1	$y = -10,66x + 1148$
39	Пластмаси, полімерні матеріали	2852,1	3392,4	3386,7	3531,2	2925,4	2092,2	$y = -144,4x + 3535$
40	Каучук, гума	794,1	1079,2	1046,0	1034,7	712,7	553,07	$y = -66,17x + 1101$
44	Деревина і вироби з деревини	316,1	365,6	341,1	387,8	281,1	139,7	$y = -31,10x + 414,1$
48	Папір та картон	1435,2	1576,8	1569,3	1675,7	1103,3	751,8	$y = -135,1x + 1825$
52	Бавовна	175,1	215,2	185,8	198,1	188,6	160	$y = -4,085x + 201,4$
54	Нитки синтетичні або штучні	163,6	174,0	205,3	251,9	205,1	185	$y = 7,054x + 172,7$
55	Синтетичні або штучні штапельні волокна	248,7	183,6	252,4	244,8	224,2	176,4	$y = -7,065x + 246,4$
62	Одяг текстильний	295,8	252,4	612,7	505,4	293,2	179,0	$y = -16,25x + 413,3$
64	Взуття	467,6	335,2	756,5	755,9	397,3	230,7	$y = -28,53x + 590,4$
68	Вироби з каменю, гіпсу, цементу	252,3	347,6	337,2	364,9	252,9	156,6	$y = -20,99x + 358,7$
69	Керамічні вироби	328,8	394,4	363,8	356,0	232,7	140,4	$y = -40,99x + 446,1$
70	Скло та вироби із скла	303,4	408,3	394,5	406,5	315,9	212,4	$y = -20,57x + 412,1$
71	Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	302,3	743,0	492,9	689,7	296,8	71,9	$y = -65,53x + 662,1$
72	Чорні метали	1909,1	2757,4	2281,7	2212,9	1298,5	685,5	$y = -301,8x + 2913$
73	Вироби з чорних металів	874,9	1115,2	1258,7	1190,3	840,3	520,7	$y = -76,11x + 1233$
76	Алюміній і вироби з нього	365,9	479,9	481,9	464,9	364,0	255	$y = -26,26x + 493,8$
84	Реактори ядерні, котли, машини	4498	6949,2	7145,3	6805,9	4914,2	3579,7	$y = -315,3x + 6752$
85	Електричні машини	3578,3	4843,2	5778,5	5044,2	3806,6	2695,3	$y = -235,9x + 5116$
86	Залізничні локомотиви	276,1	495,3	997,0	340,1	123,7	37,2	$y = -84,74x + 674,8$
87	Засоби наземного транспорту, крім залізничного	3317,0	5437,0	5942,9	5413,6	2451,0	1623,9	$y = -512,9x + 5826$
88	Лігальні апарати	31,7	69,3	91,6	54,6	49,2	54,9	$y = 0,534x + 56,68$
90	Прилади та апарати оптичні, фотографічні	852,4	1000,0	1170,9	1043,7	650,0	449,5	$y = -91,19x + 1180$

Джерело: Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2015 році; Зовнішня торгівля України / Держстат України. – К., 2016. – С.41-49.

Гвінеї – чорні метали 75,9%; **Гвінеї-Бісау** – готові продукти із зерна 100%; **Кабо-Верде** – м'ясо та істівні субпродукти 100%; **Кот-д'Івуару** – зернові культури 10%; жири та олії тваринного або рослинного походження 7,2; чорні метали 41,5%; **Ліберії** – м'ясо та істівні субпродукти 22,6%, молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед 4,0; чорні метали 14,3%; **Малі** – молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед 7,5%; готові продукти із зерна 7,3; чорні метали 75,9%; **Нігеру** – молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 71,3; чорні метали 23,6%; **Сенегалу** – чорні метали 99,5%; **Сьєрра-Леоне** – молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 42,3; продукція борошномельно-круп'яної

промисловості – 27,3; чорні метали 27,0%; **Того** – молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед 3,4; жири та олії тваринного або рослинного походження 3,1; чорні метали 54,1%.

Експорт України до країн ЕКОВАС також містить деякі високотехнологічні товари українського виробництва. Так, в експорті **Гвінеї** 7,9% становлять залізничні локомотиви; **Ліберії** – 5,1% реактори ядерні, котли і машини; 43,7% літальні апарати; **Малі** – 6,9% органічні хімічні сполуки; **Нігера** – 4,2% літальні апарати; **Нігерії** – 6,4% засоби наземного транспорту, крім залізничного; **Того** – 35,2% реактори ядерні, котли і машини. Тому і в торговельно-економічних відносинах з країнами ЕКОВАС можна досягти

Таблиця 6. Основні товарні групи експорту України до країн Азії й Африки, що мають тенденцію до збільшення імпорту українських товарів, тис дол. США

№ п/п	Країни	Експорт	Імпорт	Сальдо	Основні товарні групи експорту, їх питома вага в експорті у %	Основні товарні групи імпорту, їх питома вага в імпорті у %
1	Бангладеш	206963,0	53975,8	152987,2	Зернові культури – 66,6; насіння та плоди олійних рослин – 8,2; чорні метали – 14,8	Тютюн і промислові заміни тютюну – 9,4; одяг трикотажний – 39,7; одяг текстильний – 29,7; взуття – 15,1
2	Єгипет	2080512,9	55554,8	2024958,1	Зернові культури – 36,5; чорні метали – 46,3	Їстівні плоди та горіхи – 56,1; пластмаси, полімерні матеріали – 8,5; фармацевтична продукція – 4,6
3	Ємен	14802,4	113,4	14689	Зернові культури – 76,7; овочі – 14	Кава і чай – 4,5; пластмаси, полімерні матеріали – 95,5
4	Ізраїль	597088,0	169946,2	427141,8	Зернові культури – 44,1; насіння і плоди олійних рослин – 6,9; залишки і відходи харчової промисловості – 9,8; чорні метали – 26,4; електричні машини – 1,6	Палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки – 41,4; різноманітна хімічна продукція – 17,4; пластмаси, полімерні матеріали – 7,1; електричні машини – 1,7
5	Ірак	472710,7	37,7	472673	М'ясо та істівні субпродукти – 12,3; молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 8,6; чорні метали – 69,4	Їстівні плоди та горіхи – 72,8; товари, придбані в портах – 27,2
6	Китай	2399092,4	3770069,7	-1370977,3	Зернові культури – 28,2; жири та олії рослинного та тваринного походження – 22,2; руди, шлаки і зола – 40,2	Реактори ядерні, котли, машини – 15,5; електричні машини – 23; органічні хімічні сполуки – 4; взуття – 3,7
7	Лівія	182660,2	13,4	182646,8	Зернові культури – 83,7; чорні метали – 11,9	Шкури – 100
8	Малайзія	159619,9	132091,5	27528,4	Зернові культури – 17,3; жири та олії рослинного або тваринного походження – 75,2	Жири та олії рослинного або тваринного походження – 15,6; електричні машини – 36,9
9	Марокко	212502,0	28468,1	184033,9	Зернові культури – 40,9; залишки і відходи харчової промисловості – 16,3; продукти неорганічної хімії – 23,4; чорні метали – 6,9; жири та олії тваринного або рослинного походження – 4,2	Риба та ракоподібні – 24,3; одяг текстильний – 12,8; електричні машини – 10,6; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 32,9
10	ОАЕ	301767,2	57143,2	244624	Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 8,2; зернові культури – 7,1; насіння та плоди олійних рослин – 7,7; жири та олії тваринного або рослинного походження – 15,9; сіль, сірка, землі та каміння – 2,5; чорні метали – 23; реактори ядерні, котли, машини – 9,7; електричні машини – 2,5	Кава, чай – 12,4; сіль, сірка, землі та каміння – 12,9; пластмаси, полімерні матеріали – 24,9
11	Пакистан	111023,2	61157,9	49865,3	Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 7,7; овочі – 11,7; насіння та плоди олійних рослин – 48,5; чорні метали – 13,8	Їстівні плоди та горіхи – 16; зернові культури – 28,1; синтетичні або штучні штапельні волокна – 20,6
12	Саудівська Аравія	761577,2	144952,2	616625	Зернові культури – 52,9; жири та олії тваринного або рослинного походження – 8,1; чорні метали – 32,7	Органічні хімічні сполуки – 28,8; пластмаси, полімерні матеріали – 69,5
13	Туніс	333506,5	8480,5	325026	Зернові культури – 68,9; насіння і плоди олійних рослин – 2,4; продукти неорганічної хімії – 4,2; чорні метали 20,8	Їстівні плоди та горіхи – 5,3; пластмаси, полімерні матеріали – 34,9; одяг текстильний – 9,0; взуття – 12,5; реактори ядерні, котли і машини – 4,9; електричні машини – 22,4
14	Японія	235568,0	382245,7	-146677,7	Зернові культури – 40,9; тютюн і промислові заміни тютюну – 24,1; руди, шлаки, зола – 23,4	Реактори ядерні, котли і машини – 11,1; електричні машини – 9,8; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 47,1

Джерело: Товарна структура зовнішньої торгівлі України за січень-грудень 2015 року / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця 7. Основні товарні групи експорту України до країн Азії й Африки, що мають тенденцію до зменшення імпорту українських товарів, тис дол. США

№ п/п	Країни	Експорт	Імпорт	Сальдо	Основні товарні групи експорту, їх питома вага в експорті у %	Основні товарні групи імпорту, їх питома вага в імпорті у %
1	Азербайджан	318826	30254	288572	Тютюн та промислові замітники тютюну – 14; цукор і конд. виробі із цукру – 4,5; готові продукти із зерна – 4,7; чорні метали – 11,3; вироби з чорних металів – 12,0	Їстівні плоди та горіхи – 20,5, палива мінеральні, нафта і продукти її переробки – 22,8, пластмаси, полімерні матеріали – 27,6
2	Алжир	3804967,3	601455,5	3203511,8	Зернові культури – 29; жири та олії тваринного або рослинного походження – 25,3; добрива – 3,7; чорні метали – 33,4	Сіль, сірка, землі та каміння – 98
3	Грузія	402811,4	60773,3	342038,1	Тютюн і промислові замітники тютюну – 17,1; чорні метали – 14,4; електричні машини – 5,2; палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки – 3,3; молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 3,2	Їстівні плоди та горіхи – 6,8; овочі – 3,2; кава, чай – 2,4; алкогольні і безалкогольні напої, оцет – 54,9; чорні метали – 14,2
4	Індія	1444167,7	442904,7	1001263	Жири та олії тваринного або рослинного походження – 73,2; чорні метали – 6,9; реактори ядерні, котли і машини – 9,1; добрива – 2,1; продукти неорганічної хімії – 2,0	Кава, чай – 3,9; насіння і плоди олійних культур – 3,9; різні харчові продукти – 3,8; тютюн і промислові замітники тютюну – 8,4; фармацевтична продукція – 24,7; чорні метали – 4,6; різноманітна хімічна продукція – 5,0; пластмаси, полімерні матеріали – 5,3
5	Індонезія	185945,8	168929,8	17016	Зернові культури – 84,8; продукція борошномельно-круп'яної промисловості – 5,0; чорні метали – 4,6	Кава, чай – 2,8; жири та олії тваринного або рослинного походження – 57,9; какао та продукти з нього – 5,4; взуття – 4,5
6	Іран	533571,2	30496,0	503075,2	Зернові культури – 20,7; насіння і плоди олійних культур – 29,4; жири та олії тваринного або рослинного походження – 28,3; реактори ядерні, котли і машини – 12,7; літальні апарати – 2,4	Їстівні плоди та горіхи – 42,9; фармацевтична продукція – 18,6; пластмаси, полімерні матеріали – 11,2; чорні метали – 8,4
7	Канада	30160,6	206241,3	-176080,7	Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 2,7; зернові культури – 2,5; деревина і вироби з деревини – 5,3; мідь і вироби з міді – 29,7; чорні метали – 4,7; реактори ядерні, котли і машини – 8,3; залізничні локомотиви – 11,5; іграшки – 6,5	Риба і ракоподібні – 6,2; палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки – 55,8; фармацевтична продукція – 10,5; вироби з чорних металів – 4,4; реактори ядерні, котли і машини – 5,8; електричні машини – 2,8
8	Кіпр	61527,8	17093,9	44433,9	Зернові культури – 9,1; жири та олії тваринного або рослинного походження – 3,9; палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки – 48,5; чорні метали – 7,9; мідь і вироби з неї – 9,1; реактори ядерні, котли і машини – 5,4	Алкогольні і безалкогольні напої, оцет – 23,6; фармацевтична продукція – 33,9; ефірні олії – 7,8; товари, придбані в портах – 14,8
9	Корея, Республіка	395389,1	256372,7	139016,4	Зернові культури – 77,4; руди, шлаки, зола – 4,4; чорні метали – 10,4	Пластмаси, полімерні матеріали -15,1; каучук, гума – 5,4; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 18,4; реактори ядерні, котли і машини – 12,8; електричні машини – 19,4; прилади та апарати оптичні, фотографічні – 5,6
10	Ліван	300617,5	1310,6	299306,9	Зернові культури – 33,1; насіння і плоди олійних рослин – 11,3; жири та олії тваринного або рослинного походження – 20,3; чорні метали – 28,8	Тютюн і промислові замітники тютюну – 64,9; продукти переробки овочів – 6,0; пластмаси, полімерні матеріали – 20,6; реактори ядерні, котли і машини – 5,2
11	Нігерія	120876,9	2279,8	118597,1	Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед – 4,3; чорні метали – 79,9; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 6,4	Насіння і плоди олійних рослин – 30,7; какао та продукти з нього – 63,2
12	Туреччина	2771669,1	851199	1920470,1	Зернові культури – 2,1; насіння і плоди олійних рослин – 14,1; жири та олії тваринного або рослинного походження – 4,2; добрива – 8,1; чорні метали – 49,2	Овочі – 2,8; їстівні плоди та горіхи – 14,2; насіння і плоди олійних рослин – 3,8; пластмаси, полімерні матеріали – 7,4; реактори ядерні, котли і машини – 6,9; засоби наземного транспорту, крім залізничного – 5,5

Джерело: Товарна структура зовнішньої торгівлі України за січень-грудень 2015 року / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

збільшення експорту високотехнологічної продукції. Для цього Україні необхідно посилити просування своїх високотехнологічних товарів і одночасно з цим активніше проводити політику імпортозаміщення товарів на власних ринках.

Досвід свідчить, що **в епоху глобалізації заможними й успішними стають лише ті країни, які спроможні розбудувати потужний національний промисловий комплекс** і забезпечити сприятливі умови виходу товарів та послуг на світові ринки [4, с. 6]. Доречно пригадати, що домінуюче положення країн Заходу у сучасному світі сформувалося шляхом посилення масштабів державного управлінського фактора. Характерною є реакція держав на кризи. Як у часи Великої депресії, так і в сучасних умовах, зокрема для подолання наслідків глобальної фінансової кризи 2008-2010 років, держава активно втручається в урегулювання кризових явищ [19, с. 167]. Ф.Фукуяма впевнений, що держава зберігає найважливіші функції, виконання яких не можуть взяти на себе транснаціональні суб'єкти: вона залишається єдиним джерелом сили, здатним забезпечити дотримання закону. У доповіді Генерального секретаря ЮНКТАД підкреслюється, що третій урок глобальної кризи 2007 року полягає в тому, що в умовах, коли все розвалюється, єдиним інститутом, здатним мобілізувати ресурси, необхідні для протидії серйозним системним загрозам, залишається держава [22]. Держава залишається єдиним інститутом, здатним управляти масштабними економічними і соціальними зрушеннями, впливати на загальний рівень зайнятості, виробництво та реалізацію товарів і послуг, розподіляти доходи і активи тощо [13, с. 71, 236-279].

Українські вчені наполегливо доводять, що економіка України залежить від кон'юнктури світових товарних (сировинних) ринків [3, с. 33; 5, с. 208]. Причини такої залежності національної економіки від глобальної розкрив член-кореспондент НАН України А.Гриценко, зазначивши, що Україна в результаті інверсійного типу ринкової трансформації, поєднаної з глобалізаційними процесами, відразу у визначальній частині пристосувалась на основі ринкових механізмів до певних сегментів світового ринку в якості сировинного придатка. Її структура у своїх основних моментах визначається не внутрішніми потребами економічного розвитку, а зовнішнім попитом сировинного характеру. Нарощування експортного потенціалу на здоровій, а не деформованій структурній основі вимагає цілеспрямованої державної економічної політики [3, с. 33-34]. **Результатом реалізації цієї політики має бути розбудова сучасної інноваційно розвиненої економіки, основу якої формують виробництва V і VI технологічних укладів**, яка експортує високотехнологічну продукцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К.: НІСД, 2015. – 684 с.
2. Анісімов І.Є. Розвиток міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02 / І.Є.Анісімов. – Донець, нац. ун-т (м. Вінниця), 2016. – 22 с.
3. Гриценко А.А. Архитектоника безопасности экономической и финансовой систем Украины / Андрей Андреевич Гриценко // Актуальні питання фінансової безпеки держави. Зб. наук. праць Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. Актуальні питання безпеки фінансової системи держави, м. Харків, 21 лютого 2014 р. – С. 30–35. Режим доступу: univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/07_ग्रicenko.pdf
4. Гужва І.Ю. Концептуальні основи формування зовнішньоторговельної політики України / І.Ю. Гужва // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси. Серія: Економічні науки. – 2015. – №5-6. – С. 4–13.
5. Гужва І.Ю. Україна в глобальній торгівлі: монографія / Ігор Юрійович Гужва. – К.: Зовнішня торгівля, 2015. – 236 с.
6. Зовнішньоторговельний баланс України у 2015 році / Експрес-випуск Державної служби статистики України від 15.02.2016 № 46/0/08.2вн-16.
7. Зовнішня торгівля України товарами у 2015 році / Експрес-випуск Державної служби статистики України від 15.02.2016 №45/0/08.2вн-16.
8. Зовнішня торгівля України у 2015 році / Державна служба статистики України. – К., 2016. – 102 с.
9. Мандич Р. Проблеми зовнішньої торгівлі України / Р.Мандич // Євроінтеграційний вибір України та проблеми макроекономіки: XX Міжн. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених: тези доповідей. Дніпропетровськ, 23 березня 2016 р. – Дніпропетровськ: Ун-т імені Альфреда Нобеля, 2016. – С. 77–79.
10. Павленко В.П. Державне регулювання національної економіки: методологія та перспективи розвитку / В.П.Павленко. – НДІЕ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – К.: Фенікс, 2015. – 303 с.
11. Покришка Д.С. Динаміка зовнішньої торгівлі в Україні в умовах трансформації внутрішніх і зовнішніх чинників зростання / Д.С.Покришка, Т.А.Тишук // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси. Серія: Економічні науки. – 2015. – №5-6. – С. 50–59.
12. Про програму діяльності Кабінету Міністрів України / Постанова Верховної Ради України № 26-VIII від 11 грудня 2014 року. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/26-19#n7>
13. Радзівська С.О. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів економічних напрямів підготовки усіх форм навчання / С.О.Радзівська. – К.: «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2015. – 344 с. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua (наукова електронна бібліотека)
14. Радзівська С. Глобальні економічні процеси та Україна / Світлана Радзівська // Міжнародна економічна політика. – 2014. – № 1. – С. 80–104. Режим доступу: http://ierjournal.com/journals/20/2014_5_Radzievska.pdf
15. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2015 році / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Товарна структура зовнішньої торгівлі України за січень-грудень 2015 року / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Шнирков О.І. Проблема трансформації товарної експортної спеціалізації України в умовах пошуку нових ринків збуту / О.І.Шнирков, Н.В.Резнікова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 124 (частина II). – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, ІМБ, 2015. – С. 121–129.
18. Capturing New Markets: Europe, Turkey, MENA // Conference materials. – K.: Kyiv Post, 2016. – 22 p.
19. Eichengreen B. Predicting and Preventing Financial Crises: Where Do We Stand? What Have We Learned? / Barry Eichengreen // Global Governance: An Architecture for the World Economy; Horst Siebert (ed.) Berlin: Springer, 2003. – P. 153–188.
20. Kovensky J. Government effort lacking' in push for Middle East market / Josh Kovensky // Kyiv Post. (Business) Vol. 21, issue 13. – March 25, 2016. – P. 6.
21. Kramar O. Placing accents in the right places. What is the potential of the three priority sectors of Ukraine's economy? / Oleksandr Kramar // The Ukrainian Week. – №2 (96). February 2016. – P. 12–14.
22. Report of the Secretary-General of UNCTAD to UNCTAD XIII. Development-led globalization: Towards sustainable and inclusive development paths. – N.Y.; Geneva: UN, 2011. – 136 p.
23. World Integrated Trade Solutions / The World Bank. – Available at: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/UKR/Year/2014/Summary>

REFERENCES

1. Analitichna dopovid' do Schorichnogo Poslannya Presyidenta Ukrainy do Verkhovnoyi Rady Ukrainy "Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovyshe Ukrainy v 2015 rotsi" [The analytical report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Parliament of Ukraine "On the internal and external state of Ukraine in 2015"]. Kyiv, National Institute for Strategic Studies, 2015. 684 p. [in Ukrainian].
2. Anisimov I.Ye. Rozvytok mizhnarodnoyi innovatsiynoyi diyalnosti v umovakh globalnoyi ekonomichnoyi kryzy. [The development of international innovation activity in the conditions of the global economic crisis. Author's abstract.]. Donetsk National University (Vinnytsa City), 2016. 22 p. [in Ukrainian].
3. Gritsenko A.A. Arkhitektonika bezopasnosti ekonomicheskoy i finansovoy systemy Ukrainy [Architectonics of security of economic and financial systems]. Aktualny pytannya finansovoy bezpekky derzhavy. Zb. nauk. Prats' Mizhn. nauk.-prakt. Internet-konf. Aktualny pytannya bezpekky finansovoy systemy derzhavy. Kharkiv, 21.02.2014 [in Russian].
4. Guzhva I.Yu. Kontseptualny osnovy formuvannya zovnishnyotorgovelnoy polityky Ukrainy [Conceptual framework of formation of foreign trade policy of Ukraine]. Zovnishnya torghivlia: ekonomika, financy, pravo. Seria: Ekonomichni nauky. 2015, issue 5-6, pp. 4–13. [in Ukrainian].
5. Guzhva I.Yu. Ukraina v globalniy torghivli [Ukraine in global trade]. Kyiv, Zovnishnya torghivlia Publ., 2015. 236 p. [in Ukrainian].
6. Zovnishnyotorgovelniy balans Ukrainy v 2015 rotsi. Express vypusk Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy vid 15.02.2016 № 46/0/08.2vн-16. [Foreign trade balance of Ukraine in 2015. Special issue of the State Statistics Service of Ukraine dated 15.02.2016 № 46/0/08.2vн-16]. [in Ukrainian].
7. Zovnishnya torghivlia Ukrainy tovaramy v 2015 rotsi. Express vypusk Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy vid 15.02.2016 №45/0/08.2vн-16. [Ukraine's foreign trade in goods in 2015. Special issue of the State Statistics Service of Ukraine dated 15.02.2016 №45/0/08.2vн-16]. [in Ukrainian].
8. Zovnishnya torghivlia Ukrainy v 2015 rotsi [Ukraine's foreign trade in 2015]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Kyiv, 2016, 102 p. [in Ukrainian].
9. Mandich R. Problemy vneshney torghivli Ukrainy [Problems of Ukraine's foreign trade]. Evrointegratsiyniy vybir Ukrainy ta problemy makroekonomiky: XX Mizhn. nauk.-prakt. konf. studentiv i molodykh vchenykh: tezy dopovidey, Dnipropetrovsk, 23 March 2016, pp. 77-79. [in Russian].
10. Pavlenko V.P. Derzhavne reguluvannya natsionalnoyi ekonomiky: metodologiya ta perspektivy rozvytku [State regulation of the national economy: methodology and development prospects]. Kyiv, Feniks Publ., 2015, 303 p. [in Ukrainian].
11. Pokryshka D., Tyshchuk T. Dynamika zovnishnoyi torghivli v Ukrainy v umovakh transformatsii vnutrishnykh i zovnishnykh chunnykyv zrostantyia [Foreign trade dynamics in Ukraine under the transformation of internal and external factors of growth]. Zovnishnya torghivlia: ekonomika, financy, pravo. Seria: Ekonomichni nauky, 2015, no. 5-6, pp. 50-59. [in Ukrainian].
12. Pro programy diyalnosti Kabinety Ministriv Ukrainy [On the Program of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Postanova Verkhovnoyi Rady no. 26-VIII vid 11 grudnya 2014 roku. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/26-19#n7> [in Ukrainian].
13. Radzievska S.O. Globalna ekonomika: konsept lektysii dlya studentiv ekonomichnykh napryamiv pidgotovky usikh form navchannya [Global economics: notes for students majoring in economics], Kyiv, Sik group Ukraina print Publ., 2015. 344 p. Available at: www.nbuv.gov.ua [in Ukrainian].
14. Radzievska S. Globalni ekonomichni protsesy ta Ukraina [Global economic processes and Ukraine]. Mizhnarodna ekonomichna polityka, 2014. No. 1. pp. 80–104. [in Ukrainian].
15. Tovarna struktura zovnishnoyi torghivli v 2015 rotsi [Commodity composition of foreign trade in 2015]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
16. Tovarna struktura zovnishnoyi torghivli Ukrainy za sichen-gruden 2015 roku [Commodity composition of foreign trade from January through December 2015]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
17. Shnyrkov O.I., Reznikova N.V. Problema transformatsii tovarnoyi eksportnoyi spetsializatsii Ukrainy v umovakh poshuku novykh rynkyv zbuty [The problem of the specialization transformation of Ukraine's export of goods in the context of search for new markets]. Aktualny problem mizhnarodnykh vidnosyn, no. 124 (Part II), Kyiv, KNU named after Taras Shevchenko, IIR, 2015, pp. 121-129 [in Ukrainian].
18. Capturing New Markets: Europe, Turkey, MENA. Conference materials, Kyiv, Kyiv Post, 2016, 22p.
19. Eichengreen B. Predicting and Preventing Financial Crises: Where Do We Stand? What Have We Learned? Global Governance: An Architecture for the World Economy; Horst Siebert (ed.) Berlin, Springer, 2003, pp. 153-188.
20. Kovensky J. Government effort lacking' in push for Middle East market. Kyiv Post (Business), vol. 21, no. 13, March 25, 2016, p. 6.
21. Kramar O. Placing accents in the right places. What is the potential of the three priority sectors of Ukraine's economy? The Ukrainian Week, no. 2 (96), February 2016, pp. 12-14.
22. Report of the Secretary-General of UNCTAD to UNCTAD XIII. Development-led globalization: Towards sustainable and inclusive development paths. N.Y., Geneva: UN, 2011, 136 p.
23. World Integrated Trade Solutions. The World Bank. Available at: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/UKR/Year/2014/Summary>